

NAŠA JE DEFINITIVNA ODLUKA: LJUBAV KRISTOVA

Dr. Frane Franić, *Bit ćete mi svjedoci. Zbirka božićnih, korizmenih i uskrsnih propovijedi, poruka i poslanica*, Crkva u svijetu, Split, 1996, 344 str.

1. UVOD

Ovaj kratki prikaz ne može niti želi biti potpuna teološka analiza svega što je u tijeku svojega biskupskog služenja mons. Franić napisao, bilo u obliku pastirskih poslanica, bilo u obliku pobudnica, okružnica ili pisama; ovaj prikaz tek je iznošenje temeljnih odrednica teološkoga, posebice kristološkoga, soteriološkoga i ekleziološkog naučavanja mons. Franića.

Na samom početku knjige, u "Riječi izdavača" stoji kako u ovim pastirskim obraćanjima "nadbiskup Franić kao svjedok i učitelj vjere poučava, potiče, ohrabruje ali i opominje vjernike. Ponajprije im izlaže i tumači središnja otajstva naše vjere: utjelovljenje, smrt i uskrsnuće Kristovo, ali se osvrće i na druga teološka i crkvena pitanja prateći budno i aktualne društvene probleme s kojima su se naša Crkva i vjernici u ono vrijeme komunističkih progona i represija suočavali" (str. 6). Mnogi misle da nije više vrijeme za "branitelje vjere", poput drevnih ispovjedalaca. Iskustvo nam pak svjedoči kako je žarka zauzetost za čistoću vjere danas, možda više nego ikad prije, prijeko potrebna, jer je katolička vjera i te kako omalovažavana, osporavana i potkopavana.

2. POSLANJE SVJEDOČENJA

Već naslov koji je sam mons. Franić dao ovoj knjizi, jasno pokazuje zajednički nazivnik pod koji se, u najvećem dijelu, može svesti njegova pastirska služba. Svjedočenje je to istine Riječi, ali ne tek kroz akademsko razglabanje problema, nego na način poslanja, u sukladnosti s Kristovim nalogom: "Idite po svem svijetu i navješćujte radosnu vijest svakom stvorenju" (usp. Mk 16,15). Mogli bismo reći da se radi o navješćaju koje se ispunja kao "martyrion".

Možda nama danas, u slobodnoj nam domovini i u posve novim životnim okolnostima, ovaj značaj zahtjevnosti poslanja navješćivanja evanđelja i svjedočenja pomalo blijedi. Tim se više moramo podsjetiti na ne tako davne '50. i '60., pa i '70. godine, u kojima se je kršćansko svjedočenje nerijetko potpisivalo vlastitom krvlju, progonima i stradanjima. Ova je knjiga, bez ikakve sumnje, svjedočanstvo apostolskoga žara, evanđeoske jasnoće i velike

hrabrosti da se u teškim vremenima ne posustane pred naletom zla i opasnostima, pred ideološkim i praktičnim suprotstavljanjima Kristu i vjeri, nego da se hrabro korača naprijed, s pouzdanjem u Krista Spasitelja svijeta i Otkupitelja čovjeka.

Što, međutim, u tom svjedočenju dolazi na prvo mjesto? U pastirskom pismu u Godini vjere, 1967., mons. Franić navodi riječi Svetog Oca Pavla VI.: "Prvo i najvažnije pitanje je pitanje vjere. To pitanje mi biskupi moramo gledati u njegovoj pravoj težini. Događa se nešto veoma čudna i bolna, ne samo u svjetovnom, bezvjerskom i protuvjerskom mentalitetu, nego također na kršćanskom, pa i na katoličkom području... uslijed nekog nerazjašnjivog 'duha vrtoglavice' (Iz 19,14) i među onima, koji poznaju i proučavaju Riječ Božju... mijenja se smisao jedne i čiste vjere; prihvaćaju se najradikalniji napadi na presvete istine naše vjerske nauke, i na istine koje je kršćanski puk uvijek vjerovao i ispovijedao... Osobe, knjige i časopisi, kojima bi bila dužnost da poučavaju i brane vjeru, koji put nažalost opetuju glasove koji uzrokuju prevrat više zbog glasovitosti nego zbog znanstvene vrijednosti njihovih auktora... kult vlastite ličnosti i vlastite slobode savjesti se pokriva nepromišljenim i ropskim strančarstvom; ne sluša se Crkvu nego se prebrzo povjeruje drugome i slijede se bezobzirne i utopističke drskosti pomodne kulture... postoji dakle pogibelj da se prava nauka počne raspadati; a neki misle da je to neizbježno u suvremenom svijetu... Spada najprije na nas biskupe, koji smo učitelji i svjedoci vjere, da zauzmemo stav: sigurnim tumačenjem Riječi Božje i crkvene nauke koja iz riječi Božje izlazi" (str. 98).

Mons. Franić se nije odrekao teške zadaće izvršenja svojega pastirskog i učiteljskog zadatka u Crkvi. U tom su smislu možda najznakovitije dvije božićne pastirske poslanice, iz 1975. i 1976. godine, prigodom Hrvatske marijanske godine i veličajne obnove hrvatskoga krsnog saveza na slavlju u Solinu. U prvoj od njih stoji: "Dakle, naša vjera mora biti zadahuta ljubavlju i djelatna u borbi za ostvarenje boljega i pravednijega svijeta... Ta djelotvornost vjere, koja se ostvaruje u dnevnom osobnom i javnom životu, vrlo je važna danas, da životom, a ako je potrebno i smrću, dokažemo da je vjera aktivan čimbenik stvaranja boljega, pravednijega i ljubaznijega svijeta na ovom svijetu, osim što je potrebna da omilimo Bogu... Vjera, doista, nije ideologija stračunato sastavljena za manipuliranje ljudima i za osvajanje svijeta, nego za spasenje svijeta od grijeha, i za oslobođenje čovjeka od svakog ropstva..." (str. 203-204).

A što je sadržaj te vjere koju treba svjedočiti?

2. ISUS KRIST - STOŽER POVIJESTI

Sadržaj kršćanske vjere je ponajprije osoba, događaj i poruka Isusa Krista. Isus Krist je stožer oko kojeg se okreću sve misli, sve poruke, sve preporuke, opomene i nade sadržane u ovoj knjizi. Po sebi je razumljivo da božićne i uskrсне poslanice govore o središnjem kristološkom otajstvu: Božjeg utjelovljenja i čovjekova spasenja po pashalnom otajstvu Kristove muke, smrti i uskrsnuća. Nekoliko poslanica razglaba, međutim i specifične probleme: Božjeg utjelovljenja kao poniženja (kenoze), odnosa božanske i ljudske naravi u Kristu; razloga Kristove smrti; naravi uskrsnuća; odnosa Krista i Crkve.

U božićnoj poruci iz 1955. pod naslovom *Betlehemska štalica* (str. 38-41) mons. Franić započinje razvijati "teologiju Božjeg poniženja". Nastavak je u idućem pismu, uskrsnoj poruci iz 1957. god. (str. 42-56), gdje obrazlaže vjeru u uskrsnuće, inzistirajući, kao gotovo u svim uskrsnim poslanicama idućih godina, na povijesnosti događaja uskrsnuća (usp. uskrsnu poruku iz 1962. god., str. 75-76). U izvanrednoj propovijedi na Veliki petak 1960. godine, naslovljenoj *Krist pred Pilatom - Ljudski obzir* (str. 61-66) mons. Franić analizira povijesne, posebice političke razloge Isusove smrti, stavljajući naglasak na sukob Božje istine i bezbožničke laži, te zaključuje: "Ne budimo trstike koje vjetar života savija i ljulja... nego budimo jako hrašće što je snažno ukorijenjeno te odolijeva vjetru i oluji... budimo kršćani u crkvi, školi, uredu i kući. Svoja načela nosimo na ulicu, igralište, šetnju" (str. 65). Poenta koja se često ponavlja, primjerice u propovijedi *Čitavi Krist*, na Bogojavljenje 1975. godine (str. 184-186).

U ovom je kontekstu značajna i Božićna poruka iz 1972. godine pod naslovom *Isus Krist Bog i čovjek*, u kojoj je ukratko izložena "ontološka kristologija", nasuprot modernim tzv. "funkcionalnim kristologijama". Istu brigu zapažamo i u božićnoj poruci iz 1977. godine, pod nazivom *Dođi Gospodine* (str. 215-223), ovaj put s posebnim naglaskom na eshatološkoj perspektivi ponovnog Kristova dolaska: "Draga braćo i sestre!... Ne dajmo se zavesti nasilnim ideologijama, dvoličnjačkim manevriranjem evanđeljem; ne dajmo se zastrašiti od ovoga svijeta lošim primjerima i bilo kojim prijetnjama, nego ustanimo i hodajmo ravno između čisto ljudskog humanizma i skepticizma, između bilo kakva ateizma, sekularizma, indiferentizma i preživjelog građanskog liberalizma! Hodajmo u dostojanstvu stvorova Božjih! Samo naprijed u slobodi djece Božje i braće Kristove" (str. 222).

Uz trajno, neposredno i izričito inzistiranje na spasenjskom značaju Kristova križa, mons. Franić posebnu pažnju posvećuje problematici uskrsnuća. Na prvome mjestu stoji već spomenuti problem povijesnosti Kristova uskrsnuća, a potom i naravi uka-

zanja Uskrsloga. U uskrsnoj poslanici iz 1965. godine (str. 87-92) govori o "vjerodostojnosti svjedočanstava o Isusovu uskrsnuću" te o povezanosti Kristova uskrsnuća i uskrsnuća mrtvih. U uskrsnoj poruci iz 1970. godine naglasak je na radosti, slobodi i vječnom životu kao plodovima uskrsnuća, a u uskrsnoj propovijedi u katedrali iz 1971. osjeća se suprotstavljanje "avanturističkoj teologiji" (kako je nadbiskup imenuje) koja bi sve do danas željela ostaviti "živoga među mrtvima".

Ipak, u ovom je kontekstu najznačajnija uskrsna poruka iz 1973. godine, naslovljena *Uskrsnuće Isusovo u sebi i nama* (str. 162-172). Radi se, moglo bi se reći, o "nacrtu za jednu teologiju uskrsnuća". Sam nadbiskup kaže: "Osjećam dužnost da vam prigodom uskrsnih blagdana upravim ozbiljnu pastirsku riječ o uskrsnuću Kristovu" (str. 162). Uz kratku analizu novozavjetnih izvještaja o uskrsnuću nalazimo šire tumačenje vjere Crkve u Isusovo uskrsnuće kako je izražena u dogmatskim izričajima Crkve, posebice gledom na tjelesnost uskrsnuća (narav Kristova proslavljenog tijela). Valja istaknuti kako mons. Franić pokazuje da i te kako prati suvremena teološka kretanja i razmišljanja. Poenta je vrlo konkretna: "Crkva nije ništa drugo nego povijesno ostvarivanje smrti i uskrsnuća Kristova - kažu nam suvremeni teolozi. Ta je riječ zlata vrijedna... Posebno i privilegirano mjesto na kojem se u Crkvi svakog dana ostvaruje smrt i uskrsnuće Kristovo jest sv. euharistija" (str. 169). Ista tema, samo na malo drukčiji način ponovno je iznesena u uskrsnoj poruci *Uskrsnuo je uistinu*, iz 1982. godine (str. 252-253), kao i u onoj iz 1988. godine, *U službi čovjeka* (302-308).

Konačno, uskrsna poruka *S vjerom u uskrsnuće bez straha naprijed u život* iz 1981. godine, možda najjasnije izlaže temeljnu misao sadržaja vjere u Kristovo uskrsnuće: "Braćo i sestre! Krist je uskrsnuo zato što je beskrajno ljubio. Beskrajna ljubav Božja je jača od smrti. Onaj dakle koji ljubi kao Krist, iako umre, živi jer Kristova ljubav ne može umrijeti. Takvom božanskom čovjeku ne mogu naškoditi sve paklenske sile koje bi se protiv njega urotile. Naša nada u uskrsnuće nije bestemeljna ni besmislena, jer imamo pred sobom Početnika novog preobraženog života, Isusa Krista pravednoga, našeg prvorođenog brata, za kojim stupamo noseći svaki svoj križ vjernog vršenja obiteljskih, društvenih i kršćanskih dužnosti" (str. 248).

4. SPASENJE

Ako bi se tražilo neke specifične odrednice za pojedino razdoblje u kojem su pisane ove poruke, moglo bi se reći kako je posljednje desetljeće, a u njemu posebice razdoblje između 1984. i

1988., obilježeno naglašenim zanimanjem za problem spasenja. Četiri poslanice posvećene su tom problemu.

Cjelovito Kristovo otkupljenje iz 1984. godine (str. 254-260) najprije polemizira s "novim otkupiteljima", a potom se upušta u teološku problematiku suradnje u otkupljenju (često doticanu, osobito u tekstovima o Mariji). Čitava poruka stoji pod istaknutim motom "svi su ljudi suotkupitelji čovjeka i ljudskog društva" (str. 256). "Za oslobođenje čovjeka i čovječanstva od vremenitih robovanja... mogu i moraju pridonašati svi ljudi dobre volje, bili oni kršćani ili ne bili, vjerovali oni u Boga ili ne vjerovali" (str. 255). U drugom se dijelu poruke tumači odnos Kristova otkupljenja s našim narodnim savezom s Bogom i kršćanskim i narodnim slavljinama.

U poruci *Raspeta i uskrsnula ljubav* za Uskrs 1986. godine (str. 276-282), nadbiskup Franić, odgovarajući na izazove "teologije oslobođenja", ponovno skicira svoju omiljenu temu: navještaj Božje ljubavi koja preobražava čovjeka i svijet, naglašavajući: "Otkupljenje je djelo ljubavi, objava ljubavi... Neki danas kažu da je izvor svih čovjekovih, pa i osobnih grijeha u grešnim društvenim, pa i crkvenim strukturama. Da se čovjek oslobodi od grijeha, potrebno bi dakle bilo, kažu oni, osloboditi ga, makar i revolucionarno, od grešnih društvenih struktura... Crkva uči, skupa s Kristom, da je srce čovjeka pojedinca izvor svih grijeha, i stoga Krist, a za njim i Crkva, žele osloboditi od grijeha srce čovjeka, a oslobođenje od 'grešnih struktura' dolazi neizravno, kao posljedica onog glavnog oslobođenja" (str. 278).

Božićna poslanica *I Riječ tijelom postala i nastani se među nama* iz iste 1986. godine, koja je ujedno predstavljena i kao dio "moje duhovne oporuke" (str. 283-294), govori o Kristovoj prisutnosti u Crkvi kao temelju i jamstvu spasenja. Ovaj put, uz misterij utjelovljenja i križa, naglasak je i na otajstvenoj prisutnosti Duha Svetoga u Crkvi, te na njegovim darovima, među kojima se ističe ljubav. Kao i kod većine drugih poruka i poslanica i ovdje su na kraju dodane neke napomene. Ovaj pak put još k tome stoji: "Molim dobornamjernog čitatelja ove Poruke da joj pokloni pažnju i da njezine pojedine rečenice tumači u kontekstu cjeline, jer cjelina najbolje tumači djelove" (str. 294). Potrebno je to bilo da se ne bi pogrešno tumačili tekstovi poput sljedećeg: "Opetujem i naglašavam da je Isus to cjelovito otkupljenje čovjeka i njegovih konkretnih društava izveo ljubavlju, vidljivo označenom smrću na križu, a možemo reći i rođenjem u jaslicama. Stoga se i mi moramo definitivno opredijeliti za Ljubav jaslica i križa. To znači da moramo ljubiti svakoga čovjeka i njegova društva ljubavlju u dimenziji križa i jaslica..." (str. 292).

Uskrsnu poslanicu *Otkupiteljska misija Riječi* iz 1987. odine (str. 309-321) potpisuju svi biskupi splitske metropolije. Ova je

poslanica, sažetak jedne "teologije Riječi", utjelovljene Riječi Božje, ali i ljudske riječi. I ovdje je naglasak, uz Marijino sudioništvo u djelu otkupljenja, na "našem sudjelovanju u otkupiteljskoj misiji Riječi" (str. 318). "Krist je naime nas ljubio više nego samoga sebe, jer je dao svoj život za nas, za svakoga pojedinoga i za cijeli ljudski rod. Krist ljubi svakog čovjeka... On ljubi i svaki narod, svako društvo, a osobito svoju Crkvu... Krist bi bio spreman i danas dati svoj tjelesni život za spasenje svakog grješnika, za spasenje svakog naroda, za spasenje ljudskog roda... Da li ja, da li ti, da li mi kršćani, koji se dičimo imenom Isusovim vjerujemo toliko u Boga i da li toliko ljubimo braću, da bismo bili spremni dati svoj život za taj visoki ideal kraljevstva Božjega?" (str. 319).

Usudujem se ustvrditi kako se soteriologija mons. Franića razvijala, osobito prateći, u pokoncilskom vremenu, nastojanja oko dijaloga s nekatolicima, ali i nekršćanima i ateistima.

5. CRKVA KRISTOVA I PETROVA SLUŽBA

Za ekleziološku problematiku najvažniji su korizmeno pismo *O Crkvi* iz 1955. godine; korizmena poslanica *O kršćanskoj djelotvornoj ljubavi* iz 1968; uskrsna poslanica *Duhovna obnova Crkve i svijeta* iz 1975. godine, te božićna poslanica *O kršćanskoj nadi* iz 1978. godine.

U pismu *O Crkvi* (str. 16-24) mons. Franić u prvom dijelu tumači narav Crkve kao "nastavka utjelovljenja" (Crkva kao drugi Krist). Izričito kaže: "Crkva, to je vidljivi, drugi put utjelovljeni Krist među nama" (str. 17). U drugom dijelu se razlaže narav papina primata, a u trećem se odgovara na dva i danas aktualna prigovora: problem zaostajanja i napretka u Crkvi, te pitanje vanjskoga i unutrašnjeg jedinstva. "Crkva je vidljivo, organizirano društvo, povezano u jedno vidljivo jedinstvo istom upravom, koja se sastoji od pape, biskupa i njihovih pomagača svećenika, istom naukom i istim svetim sakramentima" (str. 23).

U poslanici *O kršćanskoj djelotvornoj ljubavi* (str. 101-114) mons. Franić posebice govori, u drugom dijelu, "o kršćanskom komunitarizmu" i "o Crkvi siromaha", ističući naglaske II. vatikanskog sabora, koji ipak "nije pokazao kako ćemo konkretno te ideale ostvariti" (str. 108). Stoga mons. Franić nastoji poći korak dalje, te tumači: "Crkva siromaha dakle znači onu društvenu zajednicu ljudi, u kojoj svatko ima na raspolaganju onoliko materijalnih, kulturnih i vjerskih dobara koliko mu je potrebno, a sve ostalo stavlja na raspolaganje društvenoj zajednici. Crkva siromaha znači društvenu zajednicu osnovanu na vjerskim načelima Kristova evanđelja, u kojoj se svatko smatra upraviteljem i korisnikom zemaljskih dobara, a ne apsolutnim vlasnikom, jer su sva dobra

najprije Božja, onda društvena i na koncu privatna... Crkva siromaha znači dakle Crkvu koja živi na temelju zakona ljubavi, kojoj je osovina pravednost, što sve zovemo savjetom i zakonom evanđeoskog siromaštva, toga prvog blaženstva, na kojem mora počivati čitava Crkva do svršetka svijeta" (str. 110).

Na tim principima nadbiskup Franić je dao i neke konkretne upute za formiranje tzv. "ekipa ljubavi" u župama; osnivanje "fonda ljubavi" i stvaranje trajnog sustava pomoći najpotrebnijima u ekonomskom, zdravstvenom, duhovnom i vjerskom smislu. To je, zapravo jedan kratki ali prilično kompletni program "župnog karitasa", koji je nešto malo zaživio tijekom Domovinskog rata, i već je, čini se, u mnogim župskim zajednicama, na žalost, pred ugašućem. Ono što je napisano u ovoj poslanici (usp. str. 111-114), moglo bi se slobodno prepisati i pretvoriti u projekt za sadašnjost i budućnost karitativnog djelovanja naše mjesne Crkve, i naših župnih zajednica

Uskrsna poslanica *Duhovna obnova Crkve i svijeta* (str. 187-197) ponovno nas vraća temi ljubavi kao duhovnoj snazi (i daru odozgo) koja je sposobna preobraziti lice Crkve i svijeta. Značajka ove poslanice je i u tome što je jako obojena pozitivnim dijaloškim i ekumenskim stavovima: "Kada razgovaramo s hinduistom ili budistom ili s afričkim animistom, pače s humanistom, ili u još većoj mjeri s izraeličaninom ili muslimanom, a u najvećoj mjeri s braćom kršćanima, protestantima i pravoslavicima, moramo im u ljubaznom dijalogu i suradnji nastojati pomoći da postanu bolji hinduisti, bolji budisti, bolji animisti, bolji humanisti, bolji izraeličani, bolji muslimani, bolji protestanti i bolji pravoslavci, tj. moramo im priznati one istine, koje imaju, i u tim ih istinama utvrditi... u isto vrijeme, po uputi svetog Sabora, moramo na human i ljubazan način dati svjedočanstvo svoje vjere, da je u svim tim vjerama i svjetonazorima u stvari prisutan Bog sa svojom mudrom riječju Isusom Kristom i sa svojim Svetim Duhom istine i ljubavi" (str. 194). Bili su to stavovi koji u svoje vrijeme i nisu naišli na oduševljeno odobravanje, ali ih je Crkva potvrdila.

Božićna poslanica *O kršćanskoj nadi* iz 1978. godine (str. 224-233) razlaže utemeljenje kršćanske nade ne samo u spasenjskom događaju Isusa Krista, njegova utjelovljenja, muke, smrti i uskrsnuća, nego i u otajstvu Crkve. Odbacivanjem Crkve odbacuje se Krist, a odbacivanje Krista odbacivanje je i čovjeka. Stoga nadbiskup Franić upozorava i opominje: "Neki se pozivom na Krista žele riješiti mnogih crkvenih institucija i traže slobodu u crkvenom radu od tih institucija kao da te institucije nisu od Krista ustanovljene. Ali nema Krista bez Crkve. Nema Krista bez ove konkretne Crkve, bez ove konkretne, hijerarhične Crkve, preko koje nam dolazi kraljevstvo Bože. Ne možemo propovijedati kraljevstvo

Božje u nekoj samoupravljačkoj slobodi, odijeljenoj od institucionalizirane Crkve" (str. 230).

Svaki napad na Crkvu, kako jučer tako danas, bilo zdesna bilo lijeva, izvirao iz ideoloških motiva ili pak iz mržnje na Boga i vjeru, započinje i završava napadom na Petra i njegova nasljednika, Svetog Oca, koji je osobno, kao namjesnik Kristov na zemlji, vidljivi princip jedinstva Crkve, ona stijena na kojoj je sagrađena kuća Božja. Stoga nam se čini važnim naglasiti okružnicu upućenu vjernicima za Papin dan 1958. godine, pod naslovom *Ustanova papinstva* (str. 48-57), u kojoj mons. Franić tumači Kristovu ustanoviteljsku volju i hijerarhijsko ustrojstvo Crkve, posebice kroz tekst Mt 16, 16-19. Zanimljivo je kako se mons. Franić često poziva na vjernost i odanost Petrovoj stolici naših starih glagoljaša. "Da naglasi ovu vjeru u papinstvo, neki svećenik glagoljaš, koji je prepisivao prijevod sv. Evanđelja na glagoljicu u XI. stoljeću (Asemanovo evanđelje) ovako je preveo riječi o ustanovi papinstva: 'Ti si Petar i na tom Petru sagrađit ću Crkvu svoju'. To je taj stari glagoljaš učinio u onom XI. stoljeću, u kojem se Carigrad konačno odijelio od Rima" (str. 56).

Zanimljiv je i sljedeći odlomak: "Bilo je vrijeme... i to u IX. stoljeću, kada je splitski latinski biskup bio odijeljen od rimskog pape. Ali biskup glagoljaš nikad nije bio odijeljen od papa i glagoljaš je papi uvijek bio vjeran, kroz čitavu hrvatsku tisuću i tristo godišnju povijest, i u životu i u smrti" (str. 56). I sam mons. Franić osjeća se nasljednikom biskupa glagoljaša, novovjeki "Episcopus Chroatensis", branitelj katoličke vjere, narodnog identiteta i vjernosti rimskome papi.

Ekleziologija mons. Franića temelji se ponajprije na sakramentalnom poimanju Crkve, kao Tijela Kristova, odnosno kao "nastavka utjelovljenja", te na biblijskoj ideji "novog naroda Božjega". I jedno i drugo je naglasio II. vatikanski sabor u dogmatskoj konstituciji "Lumen Gentium", ali je kod mnogih prevladalo jednostrano shvaćanje koje Crkvu svodi na puku društvenu ustanovu. Stoga možemo spomenuti i biskupski moto mons. Franića: "Victoria sanctorum" - "pobjeda svetih". Temeljna oznaka Crkve, uz jedinstvo, katolicitet i apostolicitet, je njezina "svetost". Prvi svet je Krist, glava Otajstvenog Tijela i zajedništva svetih, a potom svi koji su u zajedništvu s njim, počevši od Bogorodice pa do svih nepoznatih svjedoka Kristovih i dionika njegova spasenja.

Kontestacija učiteljstva i hijerarhije, osobito nakon II. vatikanskog sabora, bila je izražena i u našim krajevima, konkretno u povezanosti uz određene oblike popuštanja državi u odnosu na autonomiju Crkve. Kako 50-ih godina u svezi s tzv. "svećeničkim udruženjima", tako i kasnije u svezi s TDKS, mons. Franić je bio posve odrješit i jasan branitelj katoličkog nauka o samostalnosti

Crkve, te se slobodno može reći kako je trajno ostao na onoj liniji koju je u poratnom vremenu kod nas bitno obilježio stav blagopokojnoga kardinala Alojzija Stepinca.

I sami smo se koji put zapitali kakva je razlika između teologa koji pripomažu izgradnji Crkve i onih koji je ruše? S koje god strane promatrali, ispada da na prvome mjestu, kao najvažniji znak razlikovanja, stoji ljubav prema Crkvi. Ljubav, naime, kako potvrđuje sv. Pavao u 1 Kor 13,7 "sve razumije i sve podnosi". Tko ima ljubavi prema Crkvi, prihvaća je kao majku i učiteljicu i onda kad mu se čini da bi trebalo drukčije prosuđivati i djelovati, te se u punom povjerenju i ljubavi podlaže sudu Crkve jer je njoj, a ne pojedinom teologu, obećana asistencija Duha Svetoga. Tko tako postupi, obično doživi kako Crkva s vremenom prihvati i neke njegove teološke prosudbe, jer ljubav uvijek donosi plod. A iskrena ljubav prema Bogu i čovjeku doslovno se aktualizira kroz ljubav prema Crkvi, koja jest i narod Božji, ali i Tijelo Kristovo, kojemu smo svi mi udovi.

6. MARIJA, MAJKA I ZAGOVORNICA

Iako u ovom izlaganju ne možemo obuhvatiti cjelokupnu teološku problematiku koju mons. Franić dotiče i obrađuje, ipak moramo spomenuti kako je znakovito da je čitav opus, sadržan u ovoj knjizi, prožet očitom pobožnošću prema Blaženoj Djevici Mariji te kako je uokviren dvama marijanskim tekstovima. Prva okružnica mons. Franića, iz 1954. godine, nosi naslov: *Blažena Djevica Marija, kraljica neba i zemlje* (str. 11-15), a božićna poslanica iz 1987. godine nosi naslov *Majka lijepe ljubavi* (str. 295-301). U obje je ukratko razrađena katolička mariologija. Dok prva ističe vjerske istine Marijina Bogomajčinstva, sudionništva u djelu spasenja i osobne proslave, druga posebno stavlja naglasak na Marijinu vjeru i služenje. Inače, kao da je u nekakvom prešutnom dogovoru s današnjim Svetim Ocem Ivanom Pavlom II., jedva da ima pisma, poslanice, okružnice ili čestitke, koja ne bi bila prožeta marijanskim duhom i pobožnošću.

ZAKLJUČAK

Nema čovjeka čijoj se riječi i postupku ne može naći kakva zamjerka. Ipak, sklon sam za zaključnu misao, nakon iščitavanja ovih tekstova, uzeti rečenice koje je mons. Franić napisao u božićnoj poruci *Očitova se čovjekoljublje Boga našega* iz 1985. godine, i koje su onodobno uzburkale mnoge vode: "Naša je definitivna odluka: ljubav Kristova. Mi smo se naime definitivno odlučili za ljubav i opraštanje uza sve nepravde koje je naš narod

pretrpio u prošlom i u svim drugim ratovima. Prošlost se ne vraća. Mi moramo poći s pozicije konkretnog našeg društva koje moramo nastojati poboljšati s Evanđeljem u srcu i rukama. Nevolje našeg pluralističkog društva i našeg hrvatskog naroda moraju biti i naše nevolje koje moramo ispravljati. Tko se odluči da se neće za te ciljeve angažirati ili tko bi prezreo našeg čovjeka i naše konkretno društvo, ne bi razumio Evanđelje Kristovo i ne bi bio dobar Kristov sljedbenik. Mi kršćani prihvaćamo ovo naše konkretno društvo, kako smo više puta rekli i napisali, a želimo da i ono prihvati nas kršćane u prijateljskoj i ravnopravnoj suradnji. Ako se ne prihvati naša dobra volja, uslijed teških predrasuda, mi ćemo opet nastojati do kraja ljubiti i žrtvovati se" (str. 273). Doista danas, nakon svih ratnih strahota, i sami smo svjesni kako je zapravo jedino ljubav mogla spriječiti zlo. S one druge strane nedostajalo je ljubavi, i zlo se okomilo na sve nas, ali je kršćanska ljubav u našem narodu, usudujem se ustvrditi, i te kako spriječila još veća zla i zaliječila mnoge teške rane (za određeno pojašnjenje ove problematike preporučam pogledati ponajprije uskrsnu poslanicu iz 1986. godine *Razapeta i uskrsnula ljubav*, str. 276-282; te već spomenutu božićnu poslanicu iz 1987. godine *Majka lijepe ljubavi*, str. 295-301).

Po svoj će se prilici mnogima, s pravom, ovaj kratki prikaz kristologije, soteriologije i ekleziologije u pastirskim spisima mons. Franića učiniti površnim. Svakako, poželjna je potanja i višeslojnija, ne samo teološka nego i pastoralna analiza ovdje sabranih dokumenata, a vjerujem da će se naći osoba koja će se prihvatiti tog zahtjevnog posla. Svatko ipak može lako, uz malo truda, donijeti vlastitu prosudbu. Dovoljno je pažljivo pročitati ovu knjigu. Vjerujem da bi i samom ocu nadbiskupu bilo i te kako drago kad bismo je uzeli u ruke i osvježili se nikad nezastarjelim temeljima katoličke vjere.

Dao Bog da ova knjiga ne ostane tek puko svjedočanstvo jednoga prošlog svršenog vremena, nego da posluži kao poticaj onima koji su u današnjem trenutku Crkve pozvani nastaviti djelo svjedočenja vjere, posvećivanja i upravljanja narodom Božjim, te i svima nama kako bismo upoznali Krista, susreli se s njim i iskusili radost Božje ljubavi, da bismo tako, bivajući svednevice bliži Kristu Gospodinu, bili sve to bliži i jedni drugima, gradeći i svjedočeći jedinstvo vjere i života, u zajedništvu putujuće Crkvom u ovoj zemaljskoj dolini suza, na slavu Trojedinoga Boga Oca, Sina i Duha Svetoga, kojemu neka je svaka čast i hvala, sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.

Ante Mateljan